

FIȘĂ TEHNICĂ

pentru includerea elementului **Obiceiul încondeierii ouălor de Paști** în
Inventarul național al elementelor vii de patrimoniu cultural imaterial din România

Domenii: practici sociale, ritualuri și evenimente festive și meșteșuguri tradiționale

Termen standard: *Obiceiul încondeierii ouălor de Paști*

Denumiri locale/regionale: *ouă împistrite (închistrite, încrestate), pestrițe, cu picățele, picurate, înflorite, învârstate, scrise, pictate, muncite și muiarea ouălor (în dialectul aromân).*

Areal de manifestare: Argeș, Bacău (Dărmănești, Ghimeș-Făget, Palanca), Bihor, Botoșani (Doina, Rogojești), Brașov, Buzău (Vintilă Vodă), Dâmbovița, Iași (Scânteia), Maramureș (Țara Lăpușului: Cupșeni, Costeni, Rogoz, Groșii Țibleșului; Țara Maramureșului: Ieud), Mureș, Olt (Oboga), Prahova (Salcia), Satu Mare (Țara Oașului), Suceava (zona Dornelor – Ciocănești; zona Câmpulung Moldovenesc – Vatra Moldoviței, Moldovița; zona Paltinu, care se întrepătrunde cu zona Rădăuți, Brodina, Gura Humorului, Marginea, Ulma, Vicov), Vrancea (Jitia, Reghiu, Soveja, Vintileasca).

Conform *Atlasului Etnografic Român* (vol. 5), practica înroșirii/încondeierii ouălor era activă în toate zonele etnografice ale țării (Harta „Paștele I. Daruri și ofrande”, p. 245).

Descriere:

Din punct de vedere istoric, se consideră că simpla colorare a ouălor a precedat procedeul complex al desenării de ornamente pe coaja acestora. În spațiul românesc, culorile tradiționale sunt: *roșul* (simplu, cărămiziu, întunecat, aprins, potolit, purpură, culoarea macului, vișină putredă ș.a.), apoi *galbenul*, *verdele*, *maroul*, *negrul*, *albastrul*, *movul* ș.a. În vechime, aceste culori erau obținute în mod natural din frunze, flori, fructe, scoarță și rădăcini de arbori, care erau amestecate, pisate, macerate, fierte etc.

Încondeitoare din Valea Sării,
Nereju – Vrancea, 1975
(Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei)

Ouă încondeiate de Nicoleta – Tănase (Vintileasca – Vrancea)
(Centrul Cultural Vrancea)

Înfrumusețarea și potențarea valorilor magico-rituale ale ouălor s-a dezvoltat de la simpla colorare la ornamente din ce în ce mai sofisticate și rafinate. Cele mai vechi ouă ornamentate aveau desene albe pe fond roșu sau invers. Surse de inspirație pentru diversele simboluri a fost și ornamentica tradițională a cusăturilor și țesăturilor, ceramicii, creștăturilor pe lemn ș.a. Cele mai răspândite ouă ornamentate la români sunt cele încondeiate, dar există și ouă ornamentate prin gravare (zgâriere), prin aplicare de mărgelile, cu petale de flori, frunze etc.

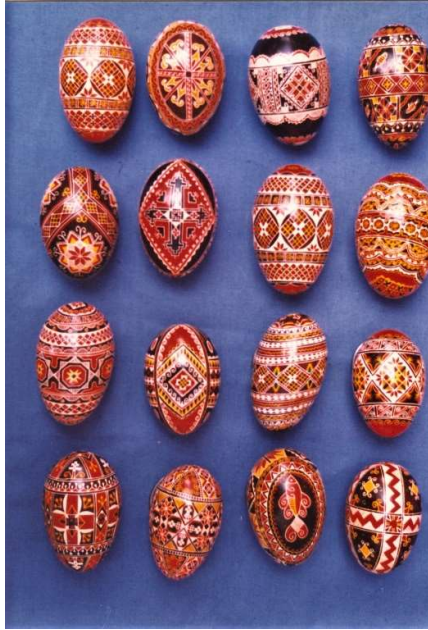

Ouă încondeiate de Costinel Beșteanu, Oboga – Olt (Foto: dr. Corina Mihăescu)

Apresiasi valoarea autohtonă a acestui patrimoniu, Petru Caraman sublinia că: „Ouăle de Paști, care sunt expresia unei finalități rituale magico-religioase, manifestă totodată și o finalitate artistică de primul rang: unele din ele prezintă o tehnică estetică excepțional de rafinată și de migăloasă, comparabilă numai cu arabescurile complicate și minuțioase – de pe diferite obiecte casnice, îndeosebi pe tăvi – din lumea musulmană. Sub aspectul motivelor desenate însă, arta decorativă a ouălor roșii românești e cât se poate de autohtonă, dat fiind că ea reflectă fidel flora și fauna mediului nostru antropogeografic, precum și uneltele noastre de tehnică rurală. Demn de remarcat este că asemenea realizări decorative, de esență picturală, ale poporului român excelează printr-o armonie a culorilor rar egalabilă la alte popoare” (Petru Caraman 1997, p. 381).

Siret – Suceava (AFMB)

Brodina – Suceava (AFMB)

Tehnica încondeierii presupune aplicarea de straturi succesive de culoare în paralel cu realizarea ornamentelor cu ceară fluidă peste respectiva culoare, pentru protejarea acesteia, operațiune urmată de îndepărtarea succesivă a fondului cu ajutorul unor substanțe specifice (oțet, sare de lămâie, borș acru, zeamă de varză). La final, oul era ținut în preajma unei surse de căldură, care determina topirea cerii, ce se ștergea ulterior pentru a lăsa să se vadă ornamentele. În sate din județul Vrancea, se întâlnesc și ouă numite „chiclăzuite”, pe care ornamentele realizate cu ceară colorată sunt menținute, rezultând un decor în relief.

Pentru a „scrie” ouăle cu ceară, se folosește *chișița* (numită și *închistritoare*, *condei*, *pană de găscă*, *tcșiță* etc.), un instrument special inventat pentru realizarea diverselor ornamente. Chișița este un bețișor de 10-15 centimetri, la capătul căruia este formată o gaură de mărimea unui ac mai gros, prin care se introduce un cilindru fin de tablă, în interiorul cilindrului se pune un fir de păr de porc pentru ca ceara topită să poată fi distribuită uniform pe suprafața oului. Ceara cu care se lucrează trebuie să fie menținută în stare fluidă cu ajutorul unei surse de căldură (lampa cu petrol, bec).

Încondeiatul ouălor în Săptămâna Mare la Ulma – Suceava, 1973
(Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei)

Procesul „scrierii” începe cu divizarea suprafeței oului în porțiuni egale prin linii longitudinale, latitudinale, oblice, transversale, rezultând o schemă pe baza căreia se construiește ulterior tema compozițională și care înlesnește efortul încondeietoarei. Diversele etape ale încondeierii sunt descrise în capitolul dedicat ouălor încondeiate din secțiunea „Meșteșuguri artistice” din *Repertoriul național al patrimoniului cultural imaterial*, vol. I (autor Corina Mihăescu): „1. tratarea oului în planuri, nu volumetric, oul fiind împărțit în fațete ovale, compoziția ornamentală se repetă identic pe fiecare fațetă, învârtind oul pe axul său vertical; 2. tratarea oului în câmpuri ornamentale orizontale; registre orizontale ce înconjoară ovoidal volumul; 3. delimitarea volumului ovoidal în patru suprafețe prin trasarea a două axe: una (verticală și cealaltă orizontală sau diagonală); se creează astfel patru sferturi pe care se desfășoară de obicei același element sau compoziție ornamentală; 4. crearea sistemului decorativ raportat direct la volum, tehnică de ornamentare ce relevă un ansamblu volumetric continuu, care poate fi continuat astfel la infinit” (p. 123).

Cele mai atent realizate, din punct de vedere estetic, ouă încondeiate demonstrează simțul simetriei, al proporției și capacitatea de îmbinare armonioasă a culorilor, și indică implicit calitățile artistice, talentul și migala de care sunt capabile încondeietoarele, persoane fără studii artistice de specialitate.

Conform tradiției, ouăle se vopsesc în Joia Mare, în Vinerea Mare, Sâmbăta Mare, în orice zi din Săptămâna Mare, dar și la Paștele Blajinilor, între Paște și Înălțare (*Atlasul Etnografic Român*, vol. 5, harta „Paștele II. Ouăle roșii: date calendaristice și practici rituale”, p. 247).

Încondeietoarea Floarea Țăpor din Jitia – Vrancea (Centrul Cultural Vrancea)

Mesajul ornamentelor. Cele mai vechi ornamente care au fost realizate pe coaja ouălor au fost, în conformitate și cu principiile generale ale artei populare, și cele mai simple. Ele pot fi ceea ce specialiștii numesc **motive astrale sau cosmice**: *romb, stea, morișcă, vârtelniță* ș.a. Alte motive tradiționale sunt cele **fitomorfe sau vegetale**, inspirate din flora locală (*pomul vieții, spicul grâului, frunza stejarului, cârceul viei, floarea paștelui, vrej* ș.a.), **zoomorfe** (*creasta cocoșului, șarpele, peștele, melcul, calul, cerbul, urechile iepurelui* ș.a.), **antropomorfe** (*degete, mâna, ochiul, palma* ș.a.), **creștine** (*crucea, biserica* ș.a.). De asemenea, pe cele mai vechi ouă ornamentate apar și **simboluri magice**, cum ar fi *punctele* și *hașurile*, care semnifică multitudinea și dorința de belșug. Un ornament care apare pe ouăle duse la cimitir în memoria sufletelor celor plecați dintre vii este *calea rătăcită* (sau *drumul întortocheat, drumul pe cea lume*), având forma unui labirint și care semnifică dorința comunității viilor de a se proteja de eventualele reveniri ale spiritelor strămoșilor.

Ouă încondeiate date de pomană pe mormânt la Doina, Răuseni – Botoșani, 2012 (AFMB)

Botoșani (AFMB)

În comunitățile tradiționale, ouăle încondeiate se dăruiau cu ocazia sărbătorii pascale membrilor familiei și ai comunității, iar ornamentele transmiteau un mesaj direct corelat cu identitatea destinatarilor. De pildă, agricultorului i se dăruiau ouă pe care figurau unelte agricole (*fierul plugului, hârlețul, grebla*), păstorului cele legate de ocupația sa (*cârja ciobanului, coarnele berbecului*), gospodinei pe cele cu unelte și elemente casnice (*vârtelnița, cârligul*) sau animale și păsări din curte (*creasta cocoșului, laba găștei*). Mezinului casei i se dăruia un ou încondeiat cu motivul *spiralei*, care semnifică în simbolistica tradițională infinitul, fiind astfel exprimată implicit speranța că acesta va trăi ani mulți și fericiți.

Oțeleni – Iași (AFMB)

Cotnari – Iași (AFMB)

În general, ouăle încondeiate sau „scrise” folosesc semnele unui cod cultural special, pe care noi îl putem încă descifra astăzi, dacă ne raportăm la caracteristicile socio-culturale ale societății tradiționale de esență agro-pastorală, la intenția încondeietoarelor de a trimite mesaje despre flora și fauna specifice spațiului carpato-danubiano-pontic. La un nivel complex al sensului, ornamentele de pe ouăle încondeiate ne comunică speranța în destinul fericit al ființei umane și bucuria Învierii.

Brusturoasa – Bacău (AFMB)

Luizi Călugăra – Bacău (AFMB)

Modelele „scrise” pe ouă amintesc de decorurile folosite pe țesături, cusături, pe lemnul încrustat sau pe ceramică. La Oboga, centru reprezentativ al ambelor meșteșuguri, cei mai mari olari au fost și cei mai renumiți încondeietori de ouă, după cum remarcă doamna dr. Corina Mihăescu: „Notele distinctive ale ouălor încondeiate de Oboga sunt: tricromia negru - roșu - portocaliu/galben, folosirea culorilor vegetale (din coajă de arin - negru, coajă de măr - galben și petale de flori de mac - roșu și motivele specifice, comune atât ceramicii, cât și ouălor încondeiate: cocoșul, păunul, vulturul, broasca, peștele, pomul vieții, mărghăritarul, frunza de jugastru, ghinda, fierul plugului, steaua cu opt colțuri, calea rătăcită”, apărând astfel așa-numitele „ouă de Paști din Oboga” (Corina Mihăescu 2022, p. 18).

Categoriile de vârstă ale păstrătorilor/purtătorilor: 7-90 ani

Sexul păstrătorilor/purtătorilor: femei și bărbați

Categoriile socioprofesionale: agricultori, meșteri populari, profesori, alte categorii profesionale

Naționalitatea: români

Etnia: români, huțuli, maghiari

Starea actuală a elementului (viabilitate, pericole): Elementul are o vitalitate crescută în special datorită procesului de comercializare a ouălor încondeiate ca obiect estetic, cu deosebire în perioada prepascală și pascală. Ca și în cazul altor elemente de patrimoniu cultural imaterial, în mediul familial se înregistrează o scădere a practicii cauzată de procesul de depopulare a satelor, îmbătrânirea populației locale, a migrației interne și internaționale. În numeroase localități din țară, în intervalul prepascal, au loc activități de revitalizare a practicii pe baza unor modele publicate în cărți sau în mediul online. Totuși, în ciuda transformărilor pe care le-a suferit prin transferul din mediul familial, comunitar în cel al meșteșugului, acest element de patrimoniu cultural imaterial este viabil în unele localități în forma sa genuină. O fază intermediară a dinamicii suferite de această practică, situată la granița dintre tipul genuin și cel meșteșugăresc, este, în unele locuri, încondeierea ouălor pentru întreaga comunitate, în intervalul prepascal, de câteva femei pricepute din sat. Acestea păstrează tehnicile și motivele tradiționale locale și le furnizează celorlalți săteni ouăle încondeiate care se consumă ritual în perioada sărbătorilor pascale.

Una dintre mutațiile semnificative este folosirea din ce în ce mai rară a coloranților naturali. După cum a observat doamna dr. Corina Mihăescu, „cei ce vopsesc ouăle în culori naturale utilizează mai multe plante (arin, prun, nuc, soc, corn, mesteacăn, gălbenare, mălin, leuștean, mac etc.), iar ca *stabilizatori*, se folosesc piatra acră, piatra vânăță, sarea mare și calcanul (vitriolum martis). Astăzi se întrebunțează la vopsit mai mult culori chimice” (Corina Mihăescu, 2022, p. 20).

Măsuri de salvagardare/protejare:

La nivel local se va acorda atenție inventarierii de modele cunoscute de populația cu vârstă înaintată sau de meșteri activi care redau compoziții ornamentale din tradiția locală. Direcțiile de Cultură și Centrele Județene pentru Promovarea Culturii Tradiționale vor inventaria, cu ajutorul membrilor comunităților reprezentative, tehnicile, cromatica și motivele recunoscute de locuitori ca autohtone. Școlile se vor implica în intervievarea membrilor comunității cu ajutorul elevilor, care vor beneficia în acest mod de educația non-formală și informală.

Încondeietoarea Anastasia Flocea și nepoata sa din Frasin – Suceava (Sergiu Ciubotariu, 2019)

În vederea salvagărdării elementului, se va crea o rețea națională mediată de Institutul Național al Patrimoniului, care a implementat deja o asemenea platformă generală: <https://www.hartamestesugarilor.ro>, la care vor participa instituții culturale locale și județene din zone etnografice în care elementul este activ. Târgurile și festivalurile dedicate ouălor închistrite vor continua să promoveze obiceiul încondeierii ouălor de Paști. Vor fi promovate, de asemenea, la nivel local și național, persoanele care practică acest meșteșug și care au primit titlul de „Tezaur Uman Viu”.

Contribuția comunităților, a indivizilor, a instituțiilor și a organizațiilor non-guvernamentale:

Participanții la acțiunea „UNESCOmunitate”, organizată în anul 2022 de Academia Română – Filiala Iași (Institutul de Filologie Română „A. Philippide”) în parteneriat cu Muzeul Etnografic al Moldovei și Direcția Județeană de Cultură Iași au inventariat meșterii locali și tehnicile locale active de scriere a ouălor. Direcțiile Județene de Cultură, Centrele Județene pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale, muzeele etnografice locale și naționale (Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Complexul Muzeal Național „ASTRA”, Sibiu ș.a.), și diferite ONG-uri reprezentate de asociații de meșteri populari organizează anual expoziții și ateliere de încondeiere a ouălor pentru a crește vizibilitatea acestei practici și nivelul de conștientizare a valorii sale patrimoniale. Școlile din țară colaborează cu meșterii populari pentru demonstrații interactive în mediul educațional, iar cele de arte și meserii au cursuri anuale dedicate acetui obicei.

Atelier de încondeiat cu încondeietoarea Ana-Maria Zăbavă din Scânteia – Iași, 2022 (Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Iași)

Bibliografie:

Repertoriu național de patrimoniu cultural imaterial. I, București, Institutul de Memorie Culturală, 2008, coordonat de Virgil Ștefan Nițulescu, Argument de acad. Sabina Ispas (capitolul *Meșteșuguri artistice* de Corina Mihăescu, categoria „Ouăle încondeiate”, p. 123-124: <https://patrimoniu.ro/images/imaterial/Repertoriu-national-de-patrimoniu-cultural-imaterial-1.pdf>

*** *Atlasul Etnografic Român*, vol. V, Sărbători, obiceiuri, mitologie, coordonator Ion Ghinoiu, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”, Academia Română, Editura Academiei Române, București, 2013.

Ion H. Ciubotaru, *Ouăle de Paști la români*, Iași, Editura Presa Bună, 2012.

Petru Caraman, *Reflexul meșteșugurilor și al negoțului în folclor și etnografie la români*, în vol. *Studii de etnografie și folclor*, ediție îngrijită de Ovidiu Bârlea și Ion H. Ciubotaru, postfață, note, indice și bibliografie de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Junimea, 1997, p. 375-392.

Artur Gorovei, *Ouăle de Paști: studiu de folclor*, București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, Depozitul General Cartea Românească, 1937.

Mihail Mihalcu, Mihaela Drăgănoiu, Radu Octavian Maier, *Obținerea coloranților organici din regnul vegetal al florei locale și utilizarea lor în diferite îndeletniciri tehnico-artistice la poporul român*, IV „Vopsitul ouălor”, în „Revista de etnografie și folclor”, tom. 37, nr. 6, 1992.

Corina Mihăescu, *Carte de învățătură (I). Ouăle de Paști din Oboga*, Editura traditioltene.ro, Slatina, 2010.

Corina Mihăescu, *Reflecții asupra a două meșteșuguri înrudite din Oboga Olteniei: olăritul și încondeiatul ouălor*, în „Patrimoniu Imaterial și Cultură Tradițională. Buletin Informativ”, 9, octombrie, 2022, p. 17-25.

Realizat de: Ioana Baskerville, Adina Hulubaș (Departamentul de Etnologie al Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, Academia Română – Filiala Iași), Corina Mihăescu (Institutul Național al Patrimoniului), Ovidiu Focșa (Muzeul Etnografic al Moldovei, Complexul Muzeal Național „Moldova din Iași”), Mirela Crețu (Complexul Muzeal Național „ASTRA”, Sibiu), Delia Suiogan (Universitatea Tehnică din Cluj Napoca/Centrul Universitar Nord din Baia Mare, Facultatea de Litere), Eutasia Rusu (Centrul Cultural „Bucovina”, Suceava), Dorel Marc (Muzeul Județean Mureș, Secția de Etnografie și Artă Populară), Cristian Imbrea (Direcția Județeană de Cultură Bacău), Maria Șpan (Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu). Parteneri: Muzeul Etnografic al Moldovei, Direcția Județeană de Cultură Iași, Centrul Cultural „Reduta” din Brașov, Centrul Cultural Vrancea.

Data: 17.03.2023